

Privaatrecht

Noordhoff

Mr. J.C. Duivenvoorden-van Rossum
Mr. A. Buitenkamp

3^e druk

Privaatrecht

Mr. J.C. Duivenvoorden–van Rossum

Mr. A. Buitenkamp

Derde druk

Noordhoff

Ontwerp omslag: G2K Creative Agency (Groningen-Amsterdam)
Omslagillustratie: Unsplash - Ricardo Gomez Angel

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Beroepsonderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontleen.

0 / 21

© 2021 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, The Netherlands

Deze uitgave is beschermd op grond van het auteursrecht. Wanneer u (her)gebruik wilt maken van de informatie in deze uitgave, dient u vooraf schriftelijke toestemming te verkrijgen van Noordhoff Uitgevers bv. Meer informatie over collectieve regelingen voor het onderwijs is te vinden op www.onderwijsauteursrecht.nl.

This publication is protected by copyright. Prior written permission of Noordhoff Uitgevers bv is required to (re)use the information in this publication.

ISBN (ebook) 978-90-01-74772-5

ISBN 978-90-01-74763-3

NUR 820

Woord vooraf

Privaatrecht biedt studenten in het hoger juridisch onderwijs een stevige basis op het gebied van het privaatrecht. Ieder hoofdstuk is gebaseerd op een onderdeel uit het Burgerlijk Wetboek. Daarnaast is er een hoofdstuk Burgerlijk procesrecht toegevoegd. In ieder hoofdstuk wordt de stof besproken die nodig is ter voorbereiding op de verdiepende vakken in het vervolg van de juridische studie.

In dit boek wordt aandacht besteed aan het privaatrecht in zijn geheel. Bij de veelvoorkomende onderdelen van het privaatrecht wordt meer aandacht besteed aan details. De student verkrijgt op deze manier de basiskennis van het privaatrecht en kan die ook plaatsen in het privaatrecht als geheel.

De opgedane kennis kan per hoofdstuk zelfstandig door studenten getoetst worden aan de hand van tussen- en eindvragen. Deze vragen bestaan voornamelijk uit casuïstiek met bijbehorende toepassingsvragen. De antwoorden op deze vragen zijn op de website www.privaatrecht.noordhoff.nl opgenomen. Studenten kunnen daarmee vaststellen of zij de theorie van ieder hoofdstuk voldoende beheersen.

Docenten hebben op de website www.privaatrecht.noordhoff.nl toegang tot powerpointpresentaties. Met behulp van deze presentaties kunnen zij de lesstof per hoofdstuk aan studenten aanbieden.

Privaatrecht behandelt onder andere de volgende onderwerpen:

- personen- en familierecht;
- rechtspersonenrecht;
- erfrecht;
- verbintenissenrecht;
- goederenrecht;
- burgerlijk procesrecht.

Rotterdam, 2021

Mr. J.C. Duivenvoorden–van Rossum
Mr. A. Buitenkamp

Inhoud

Inleiding 07

- 1 Inleiding privaatrecht 09
 - 1.1 Wat is privaatrecht? 10
 - 1.2 Rechtsbronnen in het privaatrecht 17
 - 1.3 Burgerlijk Wetboek 22
 - 1.4 Jurisprudentie 26
 - 1.5 Casusanalyse 28
 - Samenvatting 32
 - Eindvragen 34

- 2 Personen- en familierecht 37
 - 2.1 Algemene bepalingen 38
 - 2.2 Minderjarigheid 41
 - 2.3 Voor- en achternamen 42
 - 2.4 Afstamming en gezag 47
 - 2.5 Huwelijk en geregistreerd partnerschap 54
 - 2.6 Ontbinding huwelijk en einde geregistreerd partnerschap 58
 - Samenvatting 59
 - Eindvragen 62

- 3 Rechtspersonenrecht 65
 - 3.1 Rechtspersoonlijkheid 66
 - 3.2 Kerkgenootschappen 69
 - 3.3 Privaatrechtelijke rechtspersonen: vennootschappen 70
 - 3.4 Privaatrechtelijke rechtspersonen: verenigingen en stichtingen 79
 - 3.5 Privaatrechtelijke rechtspersonen: coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen 83
 - 3.6 Ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid 85
 - Samenvatting 87
 - Eindvragen 89

- 4 Erfrecht 91
 - 4.1 Algemene bepalingen 92
 - 4.2 Erfopvolging bij versterf 94
 - 4.3 Erfopvolging krachtens uiterste wilsbeschikking 102
 - 4.4 Legitieme portie 105
 - Samenvatting 106
 - Eindvragen 108

- 5 Vermogensrecht in het algemeen 111
 - 5.1 Algemene bepalingen 112
 - 5.2 Rechtshandelingen 116
 - 5.3 Nietigheid en vernietigbaarheid 120
 - 5.4 Volmacht 124
 - Samenvatting 126
 - Eindvragen 128

- 6 Verbintenissenrecht 131
 - 6.1 Verbintenissenrecht in het algemeen 132
 - 6.2 Verbintenissen uit overeenkomst 134
 - 6.3 Verbintenissen uit de wet 139
 - 6.4 Niet-nakoming van verbintenissen uit overeenkomst 145
 - 6.5 Tenietgaan van verbintenissen 153
 - 6.6 Schade 154
 - Samenvatting 156
 - Eindvragen 158

- 7 Goederenrecht 163
 - 7.1 Goederen 164
 - 7.2 Eigendom 167
 - 7.3 Bezit en houderschap 168
 - 7.4 Eigendomsverkrijging 170
 - 7.5 Beperkte rechten 177
 - 7.6 Derdenbescherming bij ongeldige overdracht 181
 - Samenvatting 187
 - Eindvragen 189

- 8 Burgerlijk procesrecht 193
 - 8.1 Formeel privaatrecht 194
 - 8.2 Dagvaardingsprocedure 198
 - 8.3 Verzoekschriftprocedure 200
 - Samenvatting 202
 - Eindvragen 204

Kernbegrippenlijst 206

Literatuur 211

Register 213

Inleiding

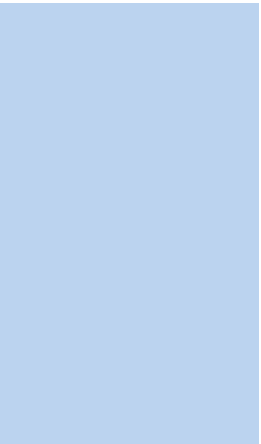
Het privaatrecht regelt de juridische betrekkingen tussen burgers onderling. De twee hoofdonderdelen van het privaatrecht zijn het vermogensrecht en het personen- en familierecht. In dit boek wordt een brede inleiding op het privaatrecht gegeven aan de hand van het Burgerlijk Wetboek.

Tijdens de studie ontdekken juridische studenten dat het recht overal terugkomt in de samenleving. Zij huren bijvoorbeeld een studentenkamer, kopen een nieuwe smartphone of verkrijgen een erfenis. Op dit soort situaties is het privaatrecht van toepassing. Omdat het privaatrecht veel situaties tussen burgers onderling behandelt, is het Burgerlijk Wetboek zeer omvangrijk.

Tijdens het bestuderen van de stof is het aan te raden om het Burgerlijk Wetboek erbij te houden. Zoek de bepalingen die worden besproken ook op in de wet. Tijdens tentamens kan veel tijd verloren gaan met het zoeken naar wetsartikelen. Door de omvangrijkheid van het Burgerlijk Wetboek is ervaring met het zoeken van de artikelen daarom een onmisbare kwaliteit.

In ieder hoofdstuk wordt een specifiek deel van het privaatrecht besproken. Het eerste hoofdstuk geeft een inleiding op het privaatrecht. In hoofdstuk 2 komt het personen- en familierecht aan de orde. Hoofdstuk 3 gaat over het rechtspersonenrecht. Vervolgens komt in hoofdstuk 4 het erfrecht aan de orde. In hoofdstuk 5 wordt vermogensrecht in het algemeen besproken. Daarop volgen het verbintenissenrecht in hoofdstuk 6 en het goederenrecht in hoofdstuk 7. Tot slot wordt in hoofdstuk 8 het burgerlijk procesrecht besproken.

Op de website www.privaatrecht.noordhoff.nl staan powerpointpresentaties opgenomen voor docenten ten behoeve van de lessen.

1

Inleiding privaatrecht

- 1.1 Wat is privaatrecht?**
- 1.2 Rechtsbronnen in het privaatrecht**
- 1.3 Burgerlijk Wetboek**
- 1.4 Jurisprudentie**
- 1.5 Casusanalyse**

Het privaatrecht heeft verschillende verschijningsvormen. Zo wordt het ook wel civiel recht of burgerlijk recht genoemd. In dit boek wordt gebruik gemaakt van het woord privaatrecht.

Het privaatrecht is geregeld in het Burgerlijk Wetboek (BW). Daarnaast zijn er nog aanverwante wetten waarin het privaatrecht is terug te vinden. In dit boek komen het BW, het Wetboek van Koophandel, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Faillissementswet aan de orde.

Dit hoofdstuk geeft een inleiding waarop de navolgende hoofdstukken zijn gebaseerd. In paragraaf 1.1 wordt uitgelegd wat het privaatrecht inhoudt. In paragraaf 1.2 wordt uitgelegd wat je nodig hebt om gebruik te kunnen maken van het privaatrecht. Het BW wordt nader bekeken in paragraaf 1.3. In paragraaf 1.4 volgt een nadere bestudering van de uitspraak van de rechter. Tot slot geeft paragraaf 1.5 aan hoe een privaatrechtelijke casus geanalyseerd kan worden.

Openingscasus

Jochem en Anna hebben sinds een aantal jaren een relatie met elkaar. Ze kennen elkaar al sinds de middelbare school en hebben grootse plannen voor hun toekomst samen. Jochem werkt nu als administratief medewerker bij een juridisch advieskantoor. Hij besluit naast zijn huidige baan in deeltijd HBO-Rechten te gaan studeren. Jochem hoopt dat hij na zijn studie promotie kan maken op zijn werk. Deze promotie is nodig om de toekomstplannen van Jochem en Anna te verwezenlijken. Tijdens zijn eerste jaar studeren volgt Jochem het vak privaatrecht. Hij maakt kennis met een aantal algemene begrippen binnen het privaatrecht. Ook leert hij waar hij de privaatrechtelijke regels kan terugvinden in de wet. Deze kennis heeft hij nodig om het privaatrecht inhoudelijk te bestuderen.

1.1 Wat is privaatrecht?

Om nader te bekijken wat privaatrecht inhoudt, is het handig om de term privaatrecht te vergelijken met de term publiekrecht. Beide zijn onderdeel van het nationale recht zoals dit in Nederland van toepassing is. Nadat het privaatrecht is gepositioneerd volgt de indeling naar personenrecht en vermogensrecht, en als laatste volgen de beginselen, uitgangspunten en kernbegrippen van het privaatrecht.

1.1.1 Verschil tussen publiekrecht en privaatrecht

Publiekrecht

Het publiekrecht is het recht dat geldt tussen de overheid en de burger. De rechtsgebieden die onder het publiekrecht vallen zijn het staatsrecht, het bestuursrecht en het strafrecht.

Bij het staatsrecht staat de organisatie van de overheid centraal en de bevoegdheden die daarbij horen. De belangrijkste regelingen met betrekking tot de organisatie van de overheid zijn het Statuut en de Grondwet. Voor de lagere overheid is de Gemeentewet een belangrijke regeling.

Het bestuursrecht heeft een duidelijke link met het staatsrecht. Het is namelijk voortgekomen uit het staatsrecht en heeft als doel regels te geven voor organen van de overheid en andere organen die met openbaar gezag zijn bekleed. Het 'besturen' komt tot uitdrukking in besluiten die worden genomen ten aanzien van burgers. De bevoegdheid om deze besluiten te maken ontleent de gemeente aan de Algemene wet bestuursrecht, dé belangrijkste regeling uit het bestuursrecht. Een praktisch voorbeeld is het besluit van de gemeente (ook wel 'bestuursorgaan' genoemd) om wel of niet een kapvergunning te verlenen aan een burger voor het kappen van een boom.

In het strafrecht worden bepaalde gedragingen strafbaar gesteld. Daarnaast is in het strafrecht geregeld hoe de strafprocedure verloopt: van opsporing van strafbare feiten, het onderzoek ter terechtzitting tot de tenuitvoerlegging van de straf. De belangrijkste regelingen hierbij zijn het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering. De overheid wordt in het strafrecht vertegenwoordigd door het Openbaar Ministerie. Dit is duidelijk te zien in de rechtszaal, waar een verdachte van bijvoorbeeld een diefstal de officier van justitie tegenover zich heeft en niet het slachtoffer.

Het privaatrecht beschrijft hoe natuurlijke personen en rechtspersonen met elkaar moeten omgaan. Natuurlijke personen zijn te omschrijven als mensen van vlees en bloed. Rechtspersonen zijn juridische constructies waarbij natuurlijke personen ingezet worden om de doelstelling van het bedrijf te verwezenlijken. Deze bedrijven hebben rechtspersoonlijkheid. Doordat natuurlijke personen en rechtspersonen uiteenlopende activiteiten kunnen ondernemen, zijn er behoorlijk wat regels opgesteld. De meeste regels zijn terug te vinden in het BW en voor de privaatrechtelijke procedure in het Wetboek van Rechtsvordering. Daarnaast zijn er nog wat aanverwante wetten die een aanvulling geven, zoals de Faillissementswet.

Privaatrecht

1

Niet alleen burgers en bedrijven kunnen privaatrechtelijke handelingen verrichten, de overheid kan dit ook. Maar valt dit nu onder het publiekrecht of onder het privaatrecht? De organen van de overheid zijn belast met publiekrechtelijke taken, zoals het afgeven van vergunningen. Dit zijn bevoegdheden die alleen de overheid bezit. Daarnaast heeft de overheid vermogen dat met name wordt binnengebracht door belastingheffing. Om dit vermogen te beheren, dienen deze organen over rechtspersoonlijkheid te beschikken. Rechtspersoonlijkheid bestaat als men door middel van een juridische constructie aan het rechtsverkeer deelneemt. Met deze rechtspersoonlijkheid kunnen privaatrechtelijke handelingen worden verricht. De privaatrechtelijke handelingen van de (publiekrechtelijke) rechtspersoon gemeente vallen onder het privaatrecht.

Rechts-
persoonlijkheid

Om te achterhalen of een handeling valt onder het publiekrecht of onder het privaatrecht is het belangrijk om te kijken naar de relatie tussen de overheid en de burger. Treedt de overheid op als burger/bedrijf of als overheidsinstelling? Een voorbeeld hiervan is het kopen van laptops voor zijn ambtenaren door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Dit is een privaatrechtelijke handeling, omdat de overheid optreedt als burger/bedrijf en zodoende een gelijkwaardige positie inneemt ten opzichte van de andere partij.

TUSSENVRAAG 1.1

De openbare dienst van de gemeente Venlo koopt een partij nieuwe stoeptegels om een aantal gebroken tegels te vervangen. Valt het kopen van de nieuwe stoeptegels onder het publiekrecht of onder het privaatrecht? Motiveer het antwoord.

TUSSENVRAAG 1.2

Geef aan of de overheid in de volgende gevallen publiekrechtelijk of privaatrechtelijk handelt. Motiveer het antwoord.

- a Het opleggen van een gevangenisstraf.
- b Het verstrekken van een bijstandsuitkering.
- c Het kopen van broodjes voor een vergadering.
- d Het verhuren van een gedeelte van het stadhuis aan de bibliotheek.
- e Het verstrekken van een rijbewijs.

Het is niet altijd aan het overheidsorgaan om een keuze te maken tussen de publiekrechtelijke weg en de privaatrechtelijke weg. Dit kwam voor het eerst naar voren in het Windmill-arrest (Hoge Raad van 26 januari 1990, ECLI:NL:HR:1990:AC0965). Windmill Holland BV had een fabriek die fosfaathoudende meststoffen produceerde. Jaarlijks loosde Windmill een hoeveelheid afval in slurryvorm in de Nieuwe Waterweg. Windmill had de hiervoor benodigde vergunningen. Via de Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Windmill-arrest

(Wvo) kon er een publiekrechtelijke financiële heffing geheven worden. Omdat zo'n regeling nog niet was vastgesteld, wilde de Staat als eigenaar van de Nieuwe Waterweg de lozingen alleen toestaan met een 'privaatrechtelijke vergunning' tegen betaling van een jaarlijkse vergoeding van f1,25 per kubieke meter geloosd afval. De rechtsvraag was: mag de overheid, wanneer haar ter behartiging van bepaalde belangen bij een publiekrechtelijke regeling bevoegdheden zijn toegekend, die belangen ook behartigen door gebruik te maken van haar krachtens het privaatrecht toekomende bevoegdheden? De Hoge Raad beantwoordde deze rechtsvraag met de beslissing dat de Staat niet langs privaatrechtelijke weg een vergoeding mocht bedingen, nu de Wet verontreiniging oppervlaktewateren deze mogelijkheid ook bood. De overheid diende dus de publiekrechtelijke weg te hanteren.

De maatstaf die uit dit arrest kan worden afgeleid is: wanneer de betrokken publiekrechtelijke regeling daarin niet voorziet, is voor de beantwoording van deze vraag beslissend of gebruik van de privaatrechtelijke bevoegdheden die regeling op onaanvaardbare wijze doorkruist. Inmiddels zijn er uitspraken gedaan waarin de maatstaf verder is uitgewerkt.

Een voorbeeld uit de dagelijkse praktijk met betrekking tot de publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke weg is hierna weergegeven.

VOORBEELD 1.1

In de ochtend van 24 juni 2014, tussen 8.00 en 9.00 uur, is het door SON verzekerde en de verzekerde in eigendom toebehorende motorvrachtschip X aan bakboordzijde aan de grond gelopen op de Geldersche IJssel bij De Steeg, ter hoogte van kmr. 891. Het motorvrachtschip is losgetrokken en door dit lostrekken is een ondiepte ontstaan van ongeveer 2 meter. FBT heeft op 25 juni 2014 deze oneffenheid met behulp van een kraanschip verwijderd. De Staat heeft daarbij kosten gemaakt van (verkeers)begeleiding. SON betaalt deze kosten onder protest, maar stelt dat deze onverschuldigd waren omdat deze kosten in de uitoefening van de publieke taak zijn gemaakt en dus niet door de Staat langs privaatrechtelijke weg kunnen worden verhaald.

De rechter stelt in de eerste plaats dat de Scheepvaartverkeerswet geen bepalingen kent die privaatrechtelijk verhaal van kosten waarvan in deze zaak sprake is regelen. Meer in het bijzonder behelst deze wet geen bepalingen die een dergelijk verhaal met zoveel woorden onmogelijk maken.

De enkele omstandigheid dat het begeleiden van het scheepvaartverkeer in verband met een ongeval op een scheepvaartweg of het uitvoeren van een reparatie aan die scheepvaartweg tot de publieke taak van RWS behoort is daarvoor onvoldoende. Daarbij kan worden opgemerkt dat de Staat de kosten van verkeersbegeleiding niet verhaalt op de verkeersdeelnemers die in verband met het ongeluk en de reparatie begeleid moesten worden, maar uitsluitend op degene die naar zijn opvatting jegens hem aansprakelijk is op grond van onrechtmatige daad. In dit verband neemt het hof tevens in aanmerking dat privaatrechtelijk verhaal van kosten verbonden aan de omleiding van het wegverkeer in verband met een verkeersongeval op de openbare weg mogelijk is, en geen doorkruising van de Wegenwet oplevert

(HR 19 december 1975, ECLI:NL:HR:1975:AC5664, NJ 1976, 280; HR 12 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3594, NJ 2015, 366).

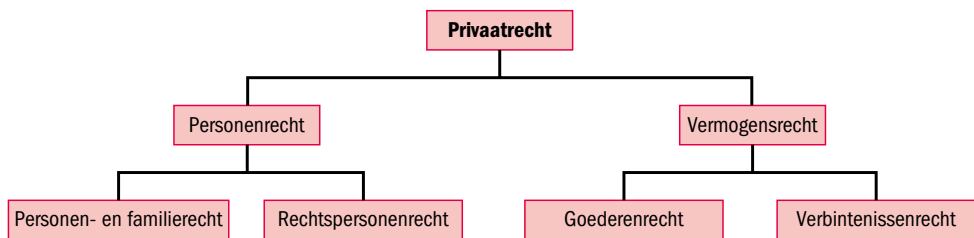
De conclusie is dat de Scheepvaartverkeerswet niet aan privaatrechtelijk kostenverhaal in de weg staat, zodat de verkeersbegeleidingskosten die op 24 juni 2014 zijn gemaakt door de Staat langs privaatrechtelijke weg kunnen worden verhaald.

Bron: Gerechtshof Den Haag, 2 juli 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:1954

1.1.2 Onderverdeling in personenrecht en vermogensrecht

Het privaatrecht kan op meerdere manieren worden ingedeeld. Een van die manieren is de onderverdeling in personen- en vermogensrecht. Het grote verschil tussen beide is dat het vermogensrecht over op geld waardeerbare rechten en plichten gaat en het personenrecht over de personen in kwestie zelf. Zie voor de verdeling in personenrecht en vermogensrecht figuur 1.1.

FIGUUR 1.1 Onderverdeling privaatrecht

Het personenrecht is gericht op de persoon: de natuurlijke persoon en de rechtspersoon. De rechten en plichten van deze personen worden verder uitgewerkt in het personen- en familierecht van Boek 1 BW en het rechtspersonenrecht van Boek 2 BW.

Het personen- en familierecht geeft regels ten aanzien van minderjarigheid, voor- en achternaam, afstamming en gezag en huwelijk en geregistreerd partnerschap. Het rechtspersonenrecht gaat over de regels betreffende de naamloze vennootschap (nv), de besloten vennootschap (bv), de stichting, de vereniging, de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij. Zie voor een nadere toelichting op het personen- en familierecht hoofdstuk 2 en voor het rechtspersonenrecht hoofdstuk 3.

Personenrecht

Personen- en
familierecht

Rechts-
personenrecht

Het vermogensrecht is gericht op het vermogen van de natuurlijke persoon en de rechtspersoon. Het vermogensrecht is terug te vinden in de Boeken 3 tot en met 8 van het BW. De definitie van vermogen is een geheel van op geld waardeerbare rechten en plichten die iemand op een bepaald moment tot zijn beschikking heeft. Ook hier is een onderverdeling te maken, namelijk in goederenrecht en verbintenissenrecht.

Het goederenrecht is geregeld in de Boeken 3 en 5 van het BW en geeft regels voor de relatie tussen een persoon (natuurlijke persoon of rechtspersoon)

Vermogensrecht

Vermogen

Goederenrecht

en een goed (een zaak of een vermogensrecht). Een voorbeeld is het eigendomsrecht op een iPad. Daarnaast bestaan er nog afgeleide rechten, zoals het recht van pand of hypotheek en het recht van vruchtgebruik. Deze vallen ook onder het goederenrecht.

1 Verbintenissenrecht

Het verbintenissenrecht staat in de Boeken 6 tot en met 8 van het BW en gaat over de rechtsverhouding tussen personen (natuurlijke personen of rechtspersonen). De regels van het verbintenissenrecht gaan met name over overeenkomsten en wanneer er recht op een schadevergoeding bestaat. Een verbintenis is een rechtsverhouding waarbij de ene partij (schuldenaar of debiteur) een prestatie verschuldigd is aan de andere partij (schuldeiser of crediteur). Een verbintenis werkt alleen ten opzichte van een bepaalde persoon met wie je een verbintenisrechtelijke verhouding hebt. Als je bijvoorbeeld een smartphone koopt, dan kun je de leveringsverplichting alleen afdwingen van de verkoper en niet van iemand anders. Met de verkoper ben je immers deze verplichting aangegaan.

1.1.3 Beginselen en uitgangspunten van het privaatrecht

Ons recht heeft al een lange geschiedenis achter zich. Vanuit het Romeinse recht via het Franse recht is het Nederlandse recht ontstaan. Ons recht kent naast de ontstane rechtsbronnen (wet, jurisprudentie, gewoonte en verdrag; zie hiervoor paragraaf 1.2) ook beginselen die ten grondslag liggen aan het recht. Deze beginselen zijn naast de bestaande rechtsbronnen ontstaan en verschillen per rechtsgebied. In het strafrecht is het *ne bis in idem*-beginsel wel bekend. Dit betekent dat een persoon niet tweemaal gestraft mag worden voor dezelfde feiten. In het bestuursrecht wordt gebruikgemaakt van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Een voorbeeld daarvan is het gelijkheidsbeginsel, wat betekent dat alle mensen gelijk worden behandeld, ongeacht de verschillen.

De drie belangrijkste beginselen van het privaatrecht zijn:

- 1 contractsvrijheid;
- 2 vormvrijheid;
- 3 *pacta sunt servanda*.

Deze beginselen zijn met name van toepassing op het onderdeel verbintenissenrecht van het privaatrecht.

Ad 1 Contractsvrijheid

Contractsvrijheid

Contractsvrijheid wil zeggen dat eenieder vrij is om een overeenkomst al dan niet aan te gaan, te kiezen met welke wederpartij hij of zij handelt en wat de inhoud is van de overeenkomst. De basis ligt in de vrije keuze. Er zijn echter wel wat uitzonderingen op deze vrijheid. Deze uitzonderingen geven een beperking of juist een aanvulling op de inhoud van de overeenkomst. De beperkingen en aanvullingen zijn terug te vinden in de wet, gewoonterechtelijke regels, eisen van redelijkheid en billijkheid en goede zeden of openbare orde. Een voorbeeld van een beperking door de wet is te vinden in het huurrecht, waarin de maximale hoogte van huurprijzen is vastgesteld. Art. 7:246 BW geeft de contractsvrijheid van partijen als uitgangspunt, maar de daaropvolgende art. 7:247 – 7:265 BW relativeren dit uitgangspunt in belangrijke mate.

Stel dat Jochem en Anna uit de openingscasus te maken krijgen met een verhoging van de huurprijs van Jochems huurhuis. De huurprijs is onderdeel van de huurovereenkomst (inhoud). De artikelen 7:248, 252 en 253 BW

geven nadere regels voor de wijze waarop deze verhoging van de huurprijs moet worden doorgevoerd.

Ad 2 Vormvrijheid

Vormvrijheid is gericht op de totstandkoming van de overeenkomst. Het uitgangspunt is dat de overeenkomst geen speciale vorm heeft waarin de handelingen moeten worden verricht. Zo kan een overeenkomst ook mondeling worden gesloten. Dit beginsel is neergelegd in art. 3:37 lid 1 BW: 'Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.' Voor bepaalde overeenkomsten heeft de wetgever gemeend een speciale vorm vast te leggen. Denk bijvoorbeeld aan een huwelijk, waarbij de echtelieden op een bepaald moment het jawoord moeten geven.

Het is verstandig om de overeenkomst schriftelijk vast te leggen, omdat het bij een mondelinge overeenkomst vanuit bewijstechnisch oogpunt lastig is om achteraf vast te stellen wat er nu precies is afgesproken.

Vormvrijheid

1

Ad 3 Pacta sunt servanda

Pacta sunt servanda is de Latijnse bewoording voor 'overeenkomsten moeten worden nagekomen' of 'belofte maakt schuld'. Wat je bent overeengekomen, moet je ook nakomen. Dit beginsel heeft een lange weg afgelegd en heeft uiteindelijk zijn verankering gekregen in art. 6:248 lid 1 BW: 'Een overeenkomst heeft niet alleen de door partijen overeengekomen rechtsgevolgen, maar ook die welke, naar de aard van de overeenkomst, uit de wet, de gewoonte of de eisen van redelijkheid en billijkheid voortvloeien.'

In theorie lijkt dit op het eerste gezicht geen moeilijk na te volgen beginsel. In de praktijk echter ontstaan er vaak problemen ten aanzien van de vraag wat er nu eigenlijk precies is afgesproken. Ook hierbij is het daarom verstandig om alles wat is overeengekomen schriftelijk vast te leggen.

Pacta sunt servanda

Naast deze drie beginselen wordt in de literatuur nog een aantal beginselen genoemd die verderop in dit boek aan de orde zullen komen. Dit zijn:

- redelijkheid en billijkheid;
- bijzonder gaat voor algemeen;
- relativiteit;
- dwingend en regelend (aanvullend) recht.

1.1.4 Feiten en handelingen

In deze subparagraaf wordt een aantal juridische begrippen besproken die met name bedoeld zijn om een overzicht te krijgen van de (privaatrechtelijke) elementen in het recht. Met voorbeelden worden de definities wat levendiger gemaakt.

Feiten en handelingen vinden dagelijks plaats in onze maatschappij en hebben al dan niet juridische gevolgen. Feiten zijn gebeurtenissen, omstandigheden, handelingen en verloop van tijd. Handelingen zijn dus een onderdeel van feiten en worden door mensen verricht.

Feiten kunnen verdeeld worden in feiten met rechtsgevolg (rechtsfeiten) en feiten zonder rechtsgevolg. Aan feiten zonder rechtsgevolg is geen juridische consequentie gekoppeld. Een voorbeeld van een feit zonder rechtsgevolg is het kijken naar de tv of een gesprekje met een medestudent. Een rechtsfeit heeft wel rechtsgevolg, met als gevolg dat er wettelijke regels van toepassing worden gesteld.

Feiten

Feiten zonder rechtsgevolg

Rechtsfeit

Blote rechtsfeiten

Een rechtsfeit is te verdelen in blote rechtsfeiten en menselijke handelingen. Blote rechtsfeiten zijn op een bepaald moment ontstaan, maar er is niet echt sprake van een handeling. Voorbeelden daarvan zijn de geboorte en het overlijden van een persoon. Stel, Jochem en Anna krijgen een kind. Bij de geboorte van dit kind ontstaat het recht op een naam. Het overlijden van Jochem leidt ertoe dat bijvoorbeeld de arbeidsovereenkomst wordt ontbonden.

Menselijke handelingen

Menselijke handelingen zijn ook op een bepaald moment ontstaan, maar in tegenstelling tot bij blote rechtsfeiten ligt hieraan een menselijke handeling ten grondslag. Zo heeft het sluiten van een overeenkomst het gevolg dat er een leverings- en betalingsverbintenis ontstaat, en een aanrijding heeft tot gevolg dat er een verplichting tot het betalen van schade ontstaat.

Rechts-handelingen

Menselijke handelingen zijn onder te verdelen in rechtshandelingen en feitelijke handelingen. Rechtshandelingen zijn menselijke handelingen met een beoogd rechtsgevolg. Het idee van een dergelijke handeling is om bepaalde juridische gevolgen in het leven te roepen. Wanneer bijvoorbeeld een huis wordt verkocht, dan is het de bedoeling dat het huis in eigendom wordt overgedragen aan de koper. Om het beoogde rechtsgevolg te kunnen vastleggen is het van belang dat de wil van partijen door een verklaring wordt geopenbaard. Enerzijds moet de verkoper aangeven het huis te willen verkopen, anderzijds moet de koper aan de verkoper laten blijken dat hij het huis wil kopen.

Eenzijdige of meerzijdige rechts-handelingen

Rechtshandelingen kunnen eenzijdig of meerzijdig zijn. Bij eenzijdige rechtshandelingen is er maar één handelende persoon nodig, bij meerzijdige zijn meerdere personen nodig. Eenzijdige rechtshandelingen zijn bijvoorbeeld het in gang zetten van een scheiding, het erkennen van een natuurlijk kind en het opzeggen van een arbeidsovereenkomst.

Meerzijdige rechtshandelingen komen vaker voor. Een belangrijk voorbeeld is namelijk de overeenkomst. Hiervoor is een verklaring nodig van eenieder die betrokken is bij de overeenkomst om de juridische gevolgen tot stand te laten komen. Denk bijvoorbeeld aan een koopovereenkomst en aan het aangaan van een huurovereenkomst. Ook bij het sluiten van een huwelijk is de verklaring van beide partijen nodig om een huwelijk tot stand te laten komen.

Feitelijke handelingen

Bij feitelijke handelingen zijn de gevolgen van het menselijk handelen niet beoogd. Ze zijn niet ontstaan door een afspraak, maar uit de wet. Het omstoten van een dure fles wijn in een wijnhandel heeft doorgaans tot gevolg dat er schade betaald moet worden door de dader. Dit wordt juridisch gezien een onrechtmatige daad genoemd. Er is een daad gepleegd die volgens de wet onrechtmatig is.

Onrechtmatige daad**Rechtmatige daad**

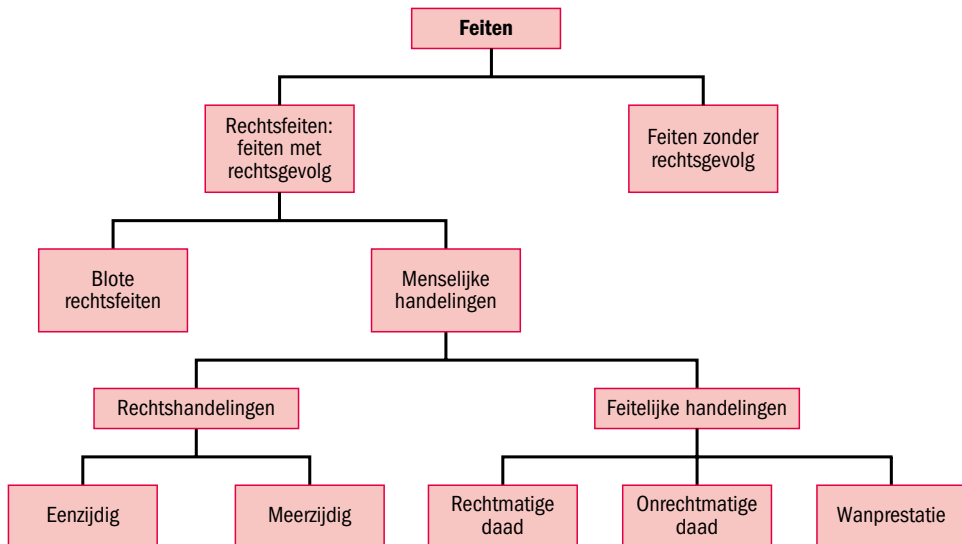
Een rechtmatige daad is ook een feitelijke handeling. Hierbij is de daad niet in strijd met de wet. Voorbeelden zijn terug te vinden in de wet: zaakwaarneming, onverschuldigde betaling en ongerechtvaardigde verrijking. Deze termen worden later in het boek verder uitgewerkt.

Wanprestatie

Tot slot valt de wanprestatie ook onder de feitelijke handelingen. In de wet wordt de wanprestatie 'toerekenbare tekortkoming in de nakoming' genoemd. De rechtsgevolgen zijn ontstaan omdat één partij zich niet aan de overeenkomst heeft gehouden. Dit leidt ertoe dat er opnieuw geleverd moet worden of dat er een schadevergoeding moet worden betaald als het product niet meer op tijd te leveren is.

Figuur 1.2 geeft de verschillende feiten en handelingen weer.

FIGUUR 1.2 Feiten en handelingen

TUSSENVRAAG 1.3

- a Suzanne, dochter van de overleden mevrouw Overloon, krijgt het recht op een erfenis. Door welk soort feit/handeling is dit recht ontstaan? Motiveer het antwoord.
- b Victor loopt in een woonwinkel per ongeluk tegen een dure vaas, die in duizend stukjes uiteenvalt. De woonwinkel heeft nu recht op schadevergoeding. Door welk soort feit/handeling is dit recht ontstaan? Motiveer het antwoord.

1.2 Rechtsbronnen in het privaatrecht

Om het privaatrecht te bestuderen, heb je rechtsbronnen nodig die aangeven welke rechtsregels van toepassing zijn in de concrete situatie. In de volgende subparagrafen worden de vier rechtsbronnen voor het privaatrecht toegelicht, namelijk:

- 1 wet
- 2 jurisprudentie
- 3 gewoonterecht
- 4 verdragen.

1.2.1 Wet

In de wet zijn de regels terug te vinden die afkomstig zijn van een bevoegd overheidsorgaan. Het kenmerk van deze regels is dat ze gericht zijn tot iedereen. Zij geven rechten of leggen verplichtingen op. Voor het privaatrecht geldt dat de belangrijkste wet het Burgerlijk Wetboek is. Daarnaast is er een

aantal aanverwante wetten, zoals de Faillissementswet en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Hierna wordt het Burgerlijk Wetboek toegelicht.

Burgerlijk Wetboek

Het Burgerlijk Wetboek stamt uit 1838. Op een zeker moment was deze wet aan een revisie toe. Per 1 januari 1992 werd dan ook het grootste deel van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek van kracht. Naderhand is er nog een aantal wijzigingen aangebracht, wat ertoe heeft geleid dat het BW nu bestaat uit tien boeken, namelijk Boek 1 tot en met 7, Boek 7A, Boek 8 en Boek 10. Hier volgt een korte toelichting per boek.

Personen- en familierecht

In Boek 1 is het personen- en familierecht terug te vinden. De regels die hierin staan vermeld zijn gericht op de natuurlijke persoon. Denk daarbij aan regels over de bevoegdheid van individuele personen tot het verrichten van rechtshandelingen, en regels met betrekking tot voor- en achternaam en de juridische woonplaats van een individueel persoon. Daarnaast gaat het familierecht over de relaties tussen verschillende personen. Denk daarbij aan de relaties tussen echtgenoten onderling of tussen ouders en kinderen.

Rechts- personenrecht

In Boek 2 staat het rechtspersonenrecht. Het rechtspersonenrecht gaat over de regels betreffende de naamloze vennootschap (nv), de besloten vennootschap (bv), de stichting, de vereniging, de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij. Dit zijn bijvoorbeeld regels over de bevoegdheden van organen en over de vertegenwoordiging van een rechtspersoon.

Vermogensrecht

Boek 3 is een boek waarin algemene regels over het vermogensrecht worden gegeven. Dit boek wordt ook wel het startpunt voor de behandeling van de overige boeken genoemd. Een term die in Boek 3 wordt besproken is de rechtshandeling. De rechtshandeling vormt de basis voor het juridisch handelen. Denk bijvoorbeeld aan de overeenkomst die uit meerdere rechtshandelingen bestaat.

Erfrecht

Het erfrecht wordt besproken in Boek 4. In het erfrecht wordt geregeld wat er gebeurt met het vermogen van een persoon na zijn/haar overlijden. Boek 4 gaat bijvoorbeeld over het opstellen van een testament, hoe het staat met een erfenis en wie erfgenamen zijn. Boek 4 heeft een grote link met het personen- en familierecht van Boek 1, omdat ook hierin natuurlijke personen met hun vermogen centraal staan.

Zakelijke rechten

Boek 5 handelt over zakelijke rechten. Met zaken wordt bedoeld: voor menselijke beheersing vatbare voorwerpen (art. 3:2 BW). Je kunt ze vastpakken. Daarbij kun je denken aan een smartphone, een laptop of een fiets. Zakelijke rechten zijn rechten die je op zaken kunt hebben. Het belangrijkste recht dat je op een zaak kunt hebben is het eigendomsrecht. De definitie van eigendom is dan ook terug te vinden in het eerste artikel van Boek 5.

Verbintenissen- recht

Boek 6 bouwt voort op Boek 3 en gaat over het verbintenissenrecht. De overeenkomst en de onrechtmatige daad zijn de belangrijkste onderwerpen van dit boek. Een overeenkomst komt tot stand door aanbod en aanvaarding (art. 6:217 BW), een onrechtmatige daad heeft meestal schade tot gevolg en die dient dan vergoed te worden. Op welke manier en onder welke voorwaarden dat gebeurt wordt in Boek 6 behandeld. Een verbintenis is overigens een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen personen die bijvoorbeeld is ontstaan door het aangaan van een overeenkomst. Het gaat

dus om relaties die worden opgebouwd, met als onderwerp het vermogen dat al dan niet wordt aangetast.

In Boek 7 worden de bijzondere overeenkomsten beschreven. De basis van het overeenkomstenrecht ligt in Boek 6. Boek 7 gaat nader in op overeenkomsten die in de praktijk veel voorkomen, zoals de koopovereenkomst, de huurovereenkomst en de arbeidsovereenkomst.

Bijzondere
overeenkomsten

Boek 7A zal in de loop van de tijd verdwijnen. Een aantal onderdelen uit dit boek is inmiddels overgeheveld naar Boek 7, zoals de regels met betrekking tot financiële zekerheidsovereenkomsten en consumentenkredietovereenkomsten. Onderdelen die nog in Boek 7A staan, zijn bijvoorbeeld regels over de maatschap en regels over de (ver)bruiklening.

Maatschap en
(ver)bruiklening

Boek 8 heeft als titel Verkeersmiddelen en vervoer. Ook dit boek bouwt voort op Boek 6. Het betreft bijzondere overeenkomsten voor zowel goederen- als personenvervoer.

Verkeersmidde-
len en vervoer

Boek 9 was gereserveerd voor de rechten op voortbrengselen van de menselijke geest, zoals het auteursrecht, het portretrecht, het databankenrecht, het octrooirecht, het merkenrecht, het modellenrecht, het handelsnaamrecht, het kwekersrecht en het chipsrecht. Dit boek werd niet ingevoerd omdat deze rechten steeds meer internationaal zijn geregeld.

Rechten op
voortbrengselen
van de mense-
lijke geest

Sinds 1 januari 2012 zijn de Nederlandse regels van het internationaal privaatrecht te vinden in Boek 10 van het BW. Het gaat dan om de regels van het conflictenrecht of verwijzingsrecht die bepalen of de rechtsregels van het ene dan wel het andere land van toepassing zijn op een internationale rechtsverhouding. Veel van de internationaal privaatrechtelijke regels zijn in verdragen vastgelegd. De regels van Boek 10 komen pas in beeld als de regels uit de verdragen niet toegepast kunnen worden.

Internationaal
privaatrecht

TUSSENVRAAG 1.4

- a Waar kun je de regels over de relatie tussen een persoon en een zaak terugvinden?
- b Waar kun je de regels over de bijzondere overeenkomst 'reisovereenkomst' terugvinden?
- c Waar kun je de regels over het vervoermiddel 'vliegtuig' terugvinden?

1.2.2 Jurisprudentie

De tweede rechtsbron is de jurisprudentie, ook wel uitspraken van rechters (rechtspraak) genoemd. De rechters die in privaatrechtelijke geschillen uitspraak doen, zijn de rechters van de rechtbanken, de gerechtshoven en de Hoge Raad. De uitspraken van de rechtbank heten vonnissen, de uitspraken van de gerechtshoven en de Hoge Raad noemen we arresten.

Vonnissen
Arresten

Een rechtszaak begint doorgaans bij de rechtbank. Gaat het om een huurzaak, een arbeidszaak (behalve voor ambtenaren), een consumentenkoopzaak, een zaak over (overige) geldvorderingen tot en met €25.000 of sommige familierechtelijke aangelegenheden, dan zal de kantonrechter van de rechtbank rechtspreken (art. 93 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering). De overige zaken worden door de civiele rechter van de rechtbank beoordeeld. Zie hiervoor art. 42 Wet op de rechterlijke organisatie.

Rechtbank

Gerechtshof

Hoge Raad

Wanneer je het niet eens bent met de uitspraak van de rechter van de rechtbank (sector kanton of sector civiel), dan kun je in hoger beroep bij het gerechtshof. Tegen een uitspraak van de rechter van het gerechtshof kun je in cassatie gaan bij de Hoge Raad.

Een uitspraak van een rechter is van belang voor de rechtsvorming, omdat je niet in alle gevallen met de regels van de wet tot een oplossing kunt komen. De rechter moet dan het bestaande recht interpreteren om tot een juiste oplossing van het geschil te komen of nieuw recht maken.

Schematisch ziet de gang naar de rechter eruit als in figuur 1.3.

FIGUUR 1.3 Gang naar de rechter

Vonnissen en arresten zijn tegenwoordig gemakkelijk terug te vinden op internet. Op www.rechtspraak.nl worden sinds 1999 per jaar zo'n 20.000 uitspraken gepubliceerd. Privaatrechtelijke vonnissen en arresten zijn ook terug te vinden in betaalde databanken.

1.2.3 Gewoonterecht

Het gewoonterecht bestaat al vanaf de Romeinse tijd. Het wordt ook wel ongeschreven recht genoemd. In de tussentijd zijn er heel wat regels van het gewoonterecht vastgelegd in de wet. In art. 6:248 lid 1 BW en art. 7:618 BW wordt er zelfs naar verwezen.

Voorwaarden

Een aantal gewoonten is nog niet vastgelegd. Daarvoor is een systeem van voorwaarden in het leven geroepen om te kunnen toetsen of zo'n gewoonte als gewoonterecht kan worden gebruikt voor de rechter. De twee voorwaarden zijn:

- 1 herhaling van gedrag: een bepaald gedrag moet ononderbroken gedurende een lange tijd zijn gevolgd en herhaald bij een bepaalde groep mensen;
- 2 rechtsnorm: het bepaalde gedrag moet geaccepteerd worden als zijnde een gewoonterechtelijke regel.

Bij de eerste voorwaarde wordt 'een bepaalde groep mensen' genoemd. Die bepaalde groep mensen kan duiden op een bepaalde branche in het bedrijfsleven, maar het kan ook verwijzen naar een bepaalde situatie die in het gewone leven plaatsvindt. Denk bijvoorbeeld aan het opsteken van twee vingers in een café richting de barman. De barman zal het teken herkennen

en zal twee biertjes gaan inschenken en afrekenen. Het opsteken van de vingers wordt in zo'n situatie vaker gebruikt en is dus een herhaling van gedrag. Ook wordt dit gedrag geaccepteerd als zijnde een regel uit het gewoonterecht.

In het privaatrecht is het opsteken van twee vingers niet voorgeschreven, maar het kan wel een verklaring zijn in de zin van art. 3:37 BW, waardoor het aanbod wordt aanvaard. Dit betekent dat de rechter bij de vraag of er een overeenkomst is ontstaan, kan kiezen tussen de wettelijke manier van ontstaan van een overeenkomst en de manier van het ontstaan van een overeenkomst door gewoonterecht. Overigens zal het opsteken van twee vingers in een andere situatie (bijvoorbeeld bij een vredesdemonstratie) een andere betekenis hebben en geen juridische consequenties hebben.

1.2.4 Verdragen

Een verdrag kan worden omschreven als een internationale overeenkomst. Deze overeenkomst kan gesloten zijn tussen nationale staten, tussen staten en internationale organisaties en tussen internationale organisaties onderling. Een voorbeeld van een internationale organisatie is de Verenigde Naties, een intergouvernementele organisatie die samenwerkt op het gebied van internationaal recht, mondiale veiligheid, behoud van mensenrechten, ontwikkeling van de wereldeconomie en onderzoek naar maatschappelijke en culturele ontwikkelingen.

Internationale
overeenkomst

Voorbeelden van internationale afspraken (verdragen) die invloed hebben op het privaatrecht zijn:

- het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Dit verdrag is een Europees verdrag waarin mensen- en burgerrechten voor alle inwoners van de verdragsluitende staten zijn geregeld;
- het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK). Dit wordt ook wel het kinderrechtenverdrag genoemd;
- het VN-verdrag inzake internationale koopovereenkomsten van roerende zaken (Weens Koopverdrag). Dit internationale verdrag maakt het recht inzake internationale koop- en verkoopovereenkomsten van roerende zaken één.

De internationale overeenkomst werkt in eerste instantie tussen de partijen die de overeenkomst hebben gesloten. Daarnaast kunnen verdragen verdere werking hebben, namelijk in de relatie tussen de overheid en een burger en tussen burgers onderling. Dit wordt ook wel rechtstreekse werking van het verdrag genoemd. Als een burger vindt dat zijn/haar rechten zijn geschonden, dan kan deze burger aanspraak maken op bijvoorbeeld art. 6 EVRM waarin is neergelegd dat eenieder recht heeft op een eerlijk proces. Een ander voorbeeld is de aanspraak op de persoonlijke levenssfeer uit art. 8 EVRM.

Rechtstreekse
werking

TUSSENVRAAG 1.5

Volgens het IVRK heeft een kind recht op een naam en een nationaliteit. In welk artikel van het IVRK is dit terug te vinden?

1.3 Burgerlijk Wetboek

Om een juridische casus te kunnen oplossen is het noodzakelijk om de structuur van het BW en de opbouw van een wettekst te kennen. In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan deze structuur en opbouw. Daarnaast wordt een toelichting gegeven op de termen dwingend en aanvullend recht. Als laatste wordt gekeken naar mogelijke zoekstrategieën om het zoeken van artikelen te vergemakkelijken.

1.3.1 Gelaagde structuur in het Burgerlijk Wetboek

Zoals boeken zijn ingedeeld in hoofdstukken, paragrafen en subparagrafen is ook het BW op een overzichtelijke manier ingedeeld, namelijk in verschillende boeken, titels en afdelingen. Dit wordt de gelaagde structuur genoemd, van algemeen naar bijzonder. Deze structuur komt tot uitdrukking in de verschillende opeenvolgende boeken van het BW en in de titels en afdelingen. Het volgende voorbeeld geeft de gelaagde structuur in de opeenvolgende boeken aan.

VOORBEELD 1.2

Het kopen van een iPad

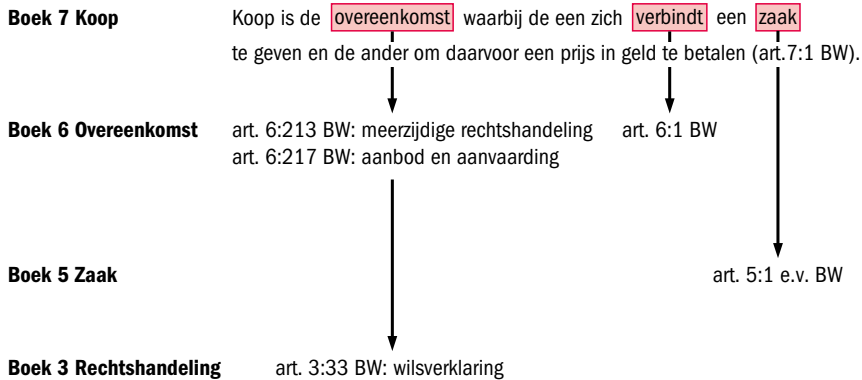
Geraldine heeft al een aantal maanden een iPad op het oog. Zij ziet een mooie aanbieding bij de Apple Store en schaft deze aan voor de aangegeven €550. Zij krijgt de iPad direct mee en gaat ermee naar huis.

In voorbeeld 1.2 is sprake van een koopovereenkomst uit Boek 7 van het BW, meer specifiek art. 7:1 BW. In dit artikel wordt vermeld dat de koop een overeenkomst is waarbij de een zich verbindt om een *zaak* te geven en de ander om daarvoor een prijs in geld te betalen. De definitie en de totstandkoming van een overeenkomst zijn terug te vinden in Boek 6, respectievelijk art. 6:213 BW en art. 6:217 BW. Meer informatie over een zaak is terug te vinden in Boek 3, art. 3:2 BW. Volgens art. 6:213 BW is een overeenkomst een meerzijdige rechtshandeling. Hoe een rechtshandeling ontstaat is terug te vinden in art. 3:33 BW. Een rechtshandeling vereist een op een rechtsgevolg gerichte wil die zich door een verklaring heeft geopenbaard.

Toegepast op het voorbeeld sluit Geraldine een koopovereenkomst (art. 7:1 BW) met de Apple Store door aanvaarding van het aanbod (art. 6:217 BW). Uit deze overeenkomst ontstaan verbintenissen (in dit geval verplichtingen) om te betalen en te leveren. Deze verbintenissen – de meerzijdige rechtshandeling (art. 6:213 BW) – zijn het gevolg van de wil van de verkoper om de iPad te verkopen en de wil van Geraldine om de iPad te kopen. De wil van de verkoper is geopenbaard door de gestelde aanbieding en de wil van Geraldine is geopenbaard door het betalen van het aankoopbedrag van €550 (art. 3:33 BW).

Deze koopovereenkomst heeft ertoe geleid dat er vier boeken van het BW worden gebruikt, namelijk Boek 3, 5, 6 en 7. Schematisch ziet dit eruit als in figuur 1.4.

FIGUUR 1.4 Gelaagde structuur van het BW

TUSSENVRAAG 1.6

Welke artikelen en/of boeken worden er achtereenvolgens gebruikt voor de arbeidsovereenkomst?

De indeling in het BW in boeken, titels en afdelingen is om het overzichtelijk te houden. Eerst is per onderwerp uit het BW een boek gemaakt. Vervolgens zijn kleinere onderwerpen binnen zo'n groter onderwerp verdeeld over de titels. Ten slotte is ook daarin weer een onderverdeling gemaakt naar afdelingen. Het is te vergelijken met de indeling van dit boek, dat is ingedeeld in hoofdstukken, paragrafen en subparagrafen.

1.3.2 Structuur wettekst

De wettekst komt na de afdeling en is de kleinste eenheid van het BW. De wetgever heeft ervoor gekozen om voor elk boek van het BW opnieuw te beginnen met nummeren. Elk boek heeft dus een artikel 1. Om verwarring te voorkomen wordt eerst het boeknummer genoteerd, gevolgd door een dubbele punt, waarna het artikelnummer wordt vermeld. Een voorbeeld hiervan is art. 1:198 BW. Het nummer van de titel en de afdeling wordt niet opgenomen in deze notering.

Het artikel kan bestaan uit verschillende onderdelen: leden en subs. Een lid is een stuk tekst dat vooraf wordt gegaan door een nummer en los van een ander lid kan worden gelezen. Een sub is een stuk tekst dat vooraf wordt gegaan door een opeenvolgende letter (a., b. enzovoort) en niet los van een andere sub kan worden gelezen.

Lid

Sub

VOORBEELD 1.3**Een wetsartikel met leden en subs****Art. 4:10 BW**

- 1 De wet roept tot een nalatenschap als erfgenamen uit eigen hoofde achtereenvolgens:
 - a de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot van de erflater tezamen met diens kinderen;
 - b de ouders van de erflater tezamen met diens broers en zusters;
 - c de grootouders van de erflater;
 - d de overgrootouders van de erflater.
- 2 De afstammelingen van een kind, broer, zuster, grootouder of overgrootouder worden bij plaatsvervulling geroepen.
- 3 Alleen zij die tot de erflater in familierechtelijke betrekking stonden, worden tot de in de vorige leden genoemde bloedverwanten gerekend.

De nummering van wetsartikelen ziet er soms vreemd uit, bijvoorbeeld bij art. 7:665a BW. Waarom is er niet gewoon doorgenummerd en is ervoor gekozen om een nadere onderverdeling te maken? Dit komt doordat er na de vaststelling van een wet een artikel of een aantal artikelen is toegevoegd. Er wordt dan een nieuw artikel geplaatst bij het artikel dat ermee samenhangt, wat ervoor zorgt dat er dan een a wordt geplaatst achter het nieuwe artikel.

Aangezien wetsartikelen in algemene bewoordingen zijn geschreven, is het soms lastig om te achterhalen of het artikel gebruikt kan worden voor een concrete situatie. Daartoe is het handig om te begrijpen hoe een wetsartikel is opgebouwd.

Een wetsartikel bestaat uit rechtsvoorwaarden en rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen vormen de conclusie van de rechtsregel. De rechtsvoorwaarden gaan vooraf aan de conclusie. De conclusie heeft pas haar werking als de rechtsvoorwaarden zijn vervuld.

Een voorbeeld van rechtsvoorwaarden en een rechtsgevolg van art. 2:26 lid 1 BW is hierna weergegeven.

VOORBEELD 1.4**Wetsartikel met rechtsvoorwaarden en rechtsgevolg****Art. 2:26 lid 1 BW**

De vereniging is een rechtspersoon met leden die is gericht op een bepaald doel, anders dan een dat is omschreven in artikel 53 lid 1 of lid 2.

- Rechtsvoorwaarde 1: een rechtspersoon.
 Rechtsvoorwaarde 2: deze rechtspersoon heeft leden.
 Rechtsvoorwaarde 3: deze rechtspersoon is gericht op een bepaald doel.
 Rechtsvoorwaarde 4: deze rechtspersoon is niet gericht op een bepaald doel dat is omschreven in artikel 53 lid 1 of lid 2.
 Rechtsgevolg: deze rechtspersoon is een vereniging.

TUSSENVRAAG 1.7

Wat zijn de rechtsvoorwaarden en het rechtsgevolg van art. 1:198 BW?

Soms is het mogelijk om bepaalde artikelen te gebruiken hoewel deze artikelen oorspronkelijk daarvoor niet waren bedoeld. Dit wordt gedaan door middel van een schakelbepaling. Een schakelbepaling verklaart een artikel of artikelen van toepassing buiten de afdeling, titel en/of wet waarin het betreffende artikel is opgenomen. Om bijvoorbeeld een tv in eigendom over te dragen, is een aantal regels gesteld in afdeling 2, titel 4 van Boek 3 BW (art. 3:84 e.v. BW). Deze regels worden via de schakelbepaling van art. 3:98 BW ook van toepassing verklaard voor de overdracht van beperkte rechten. Beperkte rechten zijn gedeelten van het eigendomsrecht die door de eigenaar worden overgedragen op een ander.

Schakelbepalingen zijn meestal terug te vinden aan het begin of aan het einde van een afdeling, titel of hoofdstuk.

Schakelbepaling

1

TUSSENVRAAG 1.8

Welke regels van schakelbepaling art. 1:80b BW worden van toepassing verklaard op het geregistreerd partnerschap?

1.3.3 Dwingend en aanvullend recht

In principe hebben wettelijke regels een vergelijkbare werkingskracht. Alle regels zijn voor iedereen gelijk en dienen op eenzelfde manier te worden toegepast. Voor een bepaald aantal regels heeft de wetgever besloten om die dwingend op te leggen. Deze regels gaan voor, ongeacht of er afspraken zijn gemaakt met een andere partij. Dit wordt ook wel dwingend recht genoemd. Het dwingend recht is meestal terug te vinden in situaties waarin er een sterkere en een zwakkere partij is. Voorbeelden daarvan zijn:

- arbeidsrecht: werkgever en werknemer;
- huurrecht: verhuurder en huurder;
- medisch recht in geval van een geneeskundige behandelingsovereenkomst: arts en patiënt.

Bij het aanvullend recht gaat het precies andersom. De wet geeft regels ter aanvulling op afspraken die door partijen zijn gemaakt. Partijen kunnen op deze regels terugvallen als daarover niets is afgesproken. Partijen mogen ook afwijken van deze regels.

Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in het huwelijksvermogensrecht. Als partijen besluiten te trouwen, dan kan men ervoor kiezen om na het huwelijk beide eigen vermogens samen te voegen of om deze gescheiden te houden. De eerste variant ontstaat vanuit de wet wanneer niets over het vermogen na het huwelijk is afgesproken. De tweede variant heet 'trouwen onder huwelijkse voorwaarden' en ontstaat bij vastlegging van deze voorwaarden in een notariële akte. Deze laatste variant is alleen aanvullend recht aangezien partijen afwijken van de bestaande regels.

1.3.4 Zoekstrategie

Vaak is het voor een beginnend student of beroepsbeoefenaar lastig om het juiste wetsartikel te vinden. Dit vereist dan ook enige oefening. Er zijn twee manieren die kunnen leiden naar het juiste wetsartikel. De eerste methode begint vooraan en de tweede methode juist achteraan.

Bij de eerste methode wordt gebruikgemaakt van de inhoudsopgave. Enige kennis van de structuur van de wet is dan wel vereist. Ten eerste dien je te

bepalen of de regel thuishoort in het privaatrecht of in het publiekrecht. Als de conclusie is dat het gaat om het privaatrecht, dan is het BW een belangrijk beginpunt. Via de benaming van de boeken, titels en afdelingen kom je terecht bij het betreffende wetsartikel.

De tweede methode begint met het register. In elke wettenbundel is wel een register terug te vinden en daarmee kan per zoekwoord het betreffende wetsartikel worden gevonden. Voor de beginnende jurist is dit een lastige methode omdat niet altijd het passende zoekwoord bekend is.

TUSSENVRAAG 1.9

Zoek zowel via de eerste als de tweede methode welke handelingen het bestuur van de naamloze vennootschap mag verrichten.

1.4 Jurisprudentie

Structuur van de uitspraak

Naast kennis van de structuur van het BW en de wettekst is het handig om de structuur van de uitspraak van de rechter te kennen. De jurisprudentie is namelijk ook een rechtsbron die gebruikt wordt voor het oplossen van een juridisch probleem. In de volgende subparagrafen worden behandeld: het belang van jurisprudentie, de opbouw van een uitspraak en het gebruik van uitspraken voor concrete situaties.

1.4.1 Belang van jurisprudentie

Niet alle geschillen kunnen worden opgelost via wettelijke regels. De wetgever heeft er namelijk (bewust of onbewust) voor gezorgd dat bepaalde juridische termen uit wettelijke regels vrij algemeen zijn en dus lastig toepasbaar zijn op concrete situaties. Aan de rechter de taak om aan deze termen een interpretatie te geven, zodat het geschil opgelost kan worden. Ook als er niets in de wet is geregeld over een bepaalde situatie of er is onduidelijkheid over de interpretatie van een bepaalde term, dan dient de rechter te beslissen of aangesloten moet worden bij bestaande wetgeving of dat er nieuw recht gemaakt moet worden.

De uitspraak van de rechter is niet alleen van belang voor de partijen, maar ook voor juridische beroepsbeoefenaars (juristen). Door de inkleuring van de wet door de rechter wordt er duidelijkheid gegeven hoe in bepaalde situaties gehandeld dient te worden. Dit geeft rechtszekerheid en kan dus gebruikt worden in situaties die zich in de toekomst voordoen.

1.4.2 Opbouw van een uitspraak

In het privaatrecht zijn drie rechterlijke instanties betrokken bij de uitspraak: de rechtbank, het gerechtshof en de Hoge Raad. De zaak start bij de rechtbank (sector kanton of de civiele sector) door middel van een dagvaarding. Nadat er een aantal schriftelijke stukken is ingediend begint (als dit nog nodig is) de behandeling van de zaak in de rechtszaal. Als de rechter voldoende informatie heeft om in de zaak uitspraak te doen, sluit hij de mondelinge fase en wordt er een datum vastgesteld voor de uitspraak. De uitspraak wordt vastgelegd in een vonnis. De opbouw van een vonnis is als volgt:

- gegevens van de zaak en procespartijen;
- verloop van de procedure;
- omschrijving van het geschil;
- vordering;

Vonnis

- verweer;
- beoordeling van het geschil;
- beslissing.

Voor de partijen zal de beslissing het belangrijkste onderdeel zijn, voor de jurist is de beoordeling van het geschil het belangrijkste onderdeel van de procedure. Op basis van de beslissing kunnen partijen ervoor kiezen om het 'hogerop' te zoeken en wel bij het gerechtshof.

De opbouw van een uitspraak van het gerechtshof (arrest) komt redelijk overeen met de opbouw van het vonnis bij de rechtbank. Het verschil zit in de grieven die in dit proces worden ingebracht. Grieven zijn de redenen waarom men het niet eens is met de beslissing van de rechter van de rechtbank. Deze komen in de plaats van de vordering zoals hiervoor bij de opbouw van een vonnis is vermeld. Als laatste zal de rechter concluderen of de grieven slagen en of het vonnis wel of niet vernietigd moet worden.

Arrest

Grieven

Als tot slot een partij nog in cassatie wil gaan, dan wordt dit gedaan bij de hoogste rechter van ons land, de Hoge Raad. Uitspraken van de Hoge Raad zijn zowel van belang voor de partijen als voor de rechtswetenschap, aangezien de rechters in veel gevallen uitleg geven over de wet. Deze uitleg wordt vervolgens gebruikt door lagere rechters.

In de uitspraak van de Hoge Raad komen geen grieven voor, maar wel cassatiemiddelen. Cassatiemiddelen zijn de argumenten die de eiser in de procedure bij de Hoge Raad inbrengt. Bij cassatiemiddelen staan de feiten niet meer ter discussie. De Hoge Raad gaat uit van de feiten die de lagere rechter heeft vastgesteld en toetst alleen of het recht, inclusief de procesregels, juist is geïnterpreteerd en toegepast en of de betreffende uitspraak voldoende en begrijpelijk is gemotiveerd.

Cassatiemiddelen

Nadat de cassatiemiddelen in het arrest zijn vermeld, komt de beoordeling van deze middelen waarin de beoordeling van de lagere rechters en de conclusie van de advocaat-generaal of procureur-generaal wordt meegenomen. Als laatste volgt de conclusie of de rechtsmiddelen falen of niet. Als de rechtsmiddelen slagen, dan kan een zaak weer worden terugverwezen naar een gerechtshof of in een uitzonderlijk geval naar de rechtbank.

1.4.3 Gebruik van een uitspraak

Zoals eerder gesteld zijn uitspraken van belang voor nieuwe situaties die zich in de toekomst kunnen voordoen. Maar hoe dienen deze uitspraken gebruikt te worden?

Wanneer er onduidelijkheid is over een juridische term of je bent benieuwd hoe over soortgelijke zaken recht is gesproken, dan kunnen verschillende juridische databases geraadpleegd worden om geschikte jurisprudentie te vinden. Bij onduidelijkheid over een juridische term is het aan te raden om specifiek te zoeken naar uitspraken van de Hoge Raad, omdat het een van de taken van de Hoge Raad is om juridische termen te verduidelijken. Over het verloop van soortgelijke zaken kun je terecht bij uitspraken van de lagere rechters: de rechtbank en het gerechtshof.

Ga ervan uit dat geen enkele zaak hetzelfde is. Ook al spelen er gelijke feiten, de omstandigheden zijn altijd anders. Denk bijvoorbeeld aan de tijd waarin de feiten hebben plaatsgevonden en de personen die betrokken waren bij het geval. De uitspraken kunnen wel een indicatie geven hoe de

rechter zal oordelen. Op basis daarvan kun je een inschatting maken van de uitslag.

Het is zaak om de uitspraak te selecteren op rechterlijke instantie en kernwoorden, omdat het nogal kan uitmaken welke instantie de uitspraak heeft gedaan. Vervolgens kan de datum van de uitspraak ook belangrijk zijn vanwege aanpassingen die in de wet hebben plaatsgevonden. Meestal wordt bij een uitspraak een korte samenvatting gegeven, zodat snel kan worden bekeken of deze uitspraak van toepassing zou kunnen zijn. Na de selectie van een aantal uitspraken is het van belang om de rest van de uitspraak door te nemen. Vaak gaat het om een behoorlijk aantal pagina's. Dit kost dan ook de meeste tijd.

Selectie

Bij de beoordeling van het geschil zal duidelijk worden hoe de rechter heeft geoordeeld. Je kunt dan bekijken of dit gebruikt kan worden in de redenering die je zelf wilt opzetten ten behoeve van een advies aan een cliënt of bij de vertegenwoordiging in een juridische procedure. Het selecteren van de beslissing kan belangrijk zijn als je op zoek bent naar een specifieke beslissing (positief of negatief).

Als dit proces van uitzoeken van jurisprudentie heeft plaatsgevonden, dan kan begonnen worden met de redenering met betrekking tot de concrete situatie. Maak verwijzingen naar de gebruikte uitspraken, zodat de redenering voldoende wordt gemotiveerd, en rond af met een conclusie.

Redenering

Overigens kunnen de uitspraken over bepaalde belangrijke juridische termen ook besproken zijn in de literatuur. Dit kan dan ook als startpunt gebruikt worden voor het jurisprudentie-onderzoek dat hier is uitgelegd.

TUSSENVRAAG 1.10

Een wielrenner heeft een kort geding aangespannen tegen de Koninklijke Nederlandse Wielren Unie. Hij is ervan overtuigd in aanmerking te komen voor de A-status nu hij bij de beste acht baanwielrenners van het land hoort. Dit levert hem op jaarbasis een uitkering van circa €14.000 op. Helaas voor hem is het reglement zonder zijn medeweten aangescherpt. Alleen de eerste zes krijgen de A-status. De wielrenner stapt naar de rechter met het argument dat als hij dit had geweten, hij harder zou hebben getraind om alsnog zesde te worden.

- a Zoek op www.rechtspraak.nl naar de betreffende uitspraak en geef het ECLI.
- b Wat is de uitspraak van de rechter in deze zaak?
- c Wat is de belangrijkste reden die geleid heeft tot deze uitspraak?

1.5 Casusanalyse

Het doel van deze paragraaf is om aan de hand van een casus en met behulp van rechtsbronnen tot een oplossing van het geschil te komen. Daarvoor is nodig dat hoofd- en bijzaken worden onderscheiden. Deze manier om een geschil op te lossen wordt door juristen voor alle rechtsgebieden gebruikt. Voor deze casusanalyse is vanzelfsprekend uitgegaan van een privaatrechtelijke casus.

In de volgende subparagrafen wordt een casus geïntroduceerd, worden hoofd- en bijzaken onderscheiden, worden de toepasselijke rechtsbronnen weergegeven en wordt de oplossing van het geschil geformuleerd.

1.5.1 De casus

Jochem en Anna hebben op 8 oktober een jarendertigwoning gekocht in Leusden. Ze zijn erg blij met hun aankoop en hopen er aan het begin van het volgende jaar in te kunnen trekken. Er moeten namelijk nog wat aanpassingen gedaan worden, zodat het huis helemaal naar hun zin is. Als zij een paar maanden in het huis wonen, blijkt bij een nachtelijke stortbui dat de overkapping in hun slaapkamer niet meer volstaat. De regen komt met hozen binnen en de muren, de vloerbedekking en het bed zijn behoorlijk beschadigd.

Na onderzoek van de loodgieter blijkt dat de overkapping aan het eind van haar technische levensduur is. Er is een nieuwe overkapping nodig om te voorkomen dat de volgende stortbui tot nog meer schade leidt. De kosten zijn €27.000. Daarnaast moet de vloerbedekking worden vervangen en de muren moeten opnieuw worden gewit.

Jochem en Anna laten het hier niet bij zitten. Ze eisen vergoeding van de schade bij de verkopers van het huis omdat zij vinden dat zij niet op de hoogte zijn gesteld van de levensduur van de overkapping. Als zij hadden geweten dat de overkapping aan het eind van haar levensduur was, dan hadden zij daar rekening mee gehouden bij de prijsonderhandeling. Ook vinden zij dat de woning na de lekkage niet meer geschikt is voor bewoning aangezien de slaapkamer in het huis beschadigd is geraakt.

In de door de verkoper op 6 oktober en de kopers op 8 oktober getekende koopakte staat onder meer het volgende vermeld:

Art. 5 Feitelijke levering, staat van het verkochte

- 1 De feitelijke levering (aflevering) van het verkochte aan de koper zal geschieden in de staat waarin het zich bij het tot stand komen van deze overeenkomst bevond. De verkoper verplicht zich voor het verkochte zorg te dragen als een zorgvuldig schuldenaar tot aan het tijdstip van feitelijke levering, alles behoudens het hierna sub 12 bepaalde. Voor andere eigenschappen dan die voor een normaal gebruik nodig zijn en voor aan de koper kenbare gebreken staat de verkoper niet in.
- 2 De koper is voornemens de gekochte onroerende zaak te gebruiken als woonhuis.
- 3 De onroerende zaak zal bij de feitelijke levering de eigenschappen bezitten die voor een normaal gebruik als bovenbedoeld nodig zijn. De verkoper zijn geen feiten of omstandigheden bekend die aan een normaal gebruik door de koper als bovenbedoeld in de weg staan.
- 4 Koper heeft het recht voor het passeren van de akte van levering het gekochte van binnen en van buiten te inspecteren.

De verkoper is het niet eens met Jochem en Anna. Hij heeft de woning geleverd in de staat waarin deze zich bij het tot stand komen van de overeenkomst bevond. Hij heeft daarbij vermeld dat het een jarendertigwoning is, dus er kunnen wat zaken zijn die niet helemaal goed meer functioneren. De woning kon ook gewoon bewoond worden. Verder hadden Jochem en Anna onderzoek moeten (laten) doen naar eventuele gebreken. De overkapping is duidelijk zichtbaar vanaf de bovenverdieping.

Kopers en verkoper komen er niet uit en besluiten naar de rechter te stappen om opheldering in de zaak te krijgen.

1.5.2 Onderscheid in hoofd- en bijzaken en juridiseren

Wanneer in een casus een onderscheid tussen hoofd- en bijzaken gemaakt moet worden, dan wordt er eerst gekeken naar het hoofdonderwerp van de casus. Dit wordt ook wel de hoofdzaak of hoofdvraag genoemd. De casus in deze paragraaf draait om de verkoop van een onroerende zaak: een woning. Volgens de kopers is dit niet goed verlopen, volgens de verkoper wel. De totstandkoming van de verkoop van de woning staat hier centraal.

Hoofdvraag

Bijkomende onderwerpen

De bijkomende onderwerpen zijn te omschrijven als bijzaken. Eerst moet de vraag beantwoord worden of de verkoop op een juiste manier heeft plaatsgevonden, daarna volgt bijvoorbeeld de vraag hoe groot de schade is en aan wie deze schade moet worden toegerekend.

Juridiseren

Om een antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag moet eerst gekeken worden welke juridische aspecten betrokken zijn bij deze casus (juridiseren). Hierna volgt een korte uiteenzetting die verder wordt uitgewerkt bij de toepasselijke rechtsbronnen.

De kopers stellen dat de woning niet aan hun verwachtingen voldeed. Zij waren in de veronderstelling dat zij niet direct een overkapping hoefden te vervangen. Dit was echter wel het geval. Juridisch gezien wordt dit non-conformiteit genoemd. Dit is terug te vinden in art. 7:17 e.v. BW. De verkoper baseert zijn mening op de koopovereenkomst die gesloten is en in de casus gedeeltelijk is benoemd. Hij verwijst verder niet naar artikelen uit het BW. De artikelen die handelen over schade zijn terug te vinden in afdeling 10 van titel 1 van Boek 6 BW.

1.5.3 Toepasselijke rechtsbronnen

Het recht in Nederland bestaat uit vier rechtsbronnen, namelijk de wet, de jurisprudentie, het gewoonterecht en verdragen. Van deze rechtsbronnen zijn er in deze casus twee te gebruiken, namelijk de wet en de jurisprudentie. Een verdrag en het gewoonterecht zijn hier niet van toepassing. Gebruikelijk is om bij de wet te beginnen. Daarna kun je de stap maken naar de jurisprudentie en eventueel de andere toepasselijke rechtsbronnen.

Wet

De kopers zijn het niet eens met de manier waarop de verkoop is gesloten. Zij vinden dat ze niet hebben gekregen wat ze hadden verwacht, namelijk een overkapping die nog wel even zou meegaan. Dit had eerder gemeld moeten worden, vóór het sluiten van de koopovereenkomst. Juridisch gezien gebruiken zij de term non-conformiteit van art. 7:17 BW om aan te geven dat de zaak niet voldeed aan de overeenkomst. Art. 7:17 BW is speciaal geschreven voor de koopovereenkomst en is gebaseerd op art. 6:74 BW, waar in meer algemene bewoordingen staat dat je schadevergoeding kunt vorderen als er een tekortkoming is in de nakoming van een verbintenis. De verkoper baseert zich in eerste instantie niet op de wet. Hij gaat uit van de bepalingen die bij de overeenkomst zijn overeengekomen.

Jurisprudentie

Welke eigenschappen een koper mag verwachten bij de aankoop van bijvoorbeeld een woning wordt uitgewerkt door de mededelingsplicht en de onderzoeksplicht. De verkoper dient uit zichzelf belangrijke gegevens met betrekking tot de woning te vertellen. De koper op zijn beurt mag alleen die eigenschappen verwachten waarvan hij de aanwezigheid niet behoeft te betwijfelen. Als hij twijfelt of zou moeten twijfelen, dient hij de verkoper vragen te stellen of onderzoek te verrichten. Dat is de onderzoeksplicht. De termen mededelingsplicht en onderzoeksplicht komen uit de jurisprudentie en zijn daar verder uitgewerkt. Voor de invulling van de mededelingsplicht en de onderzoeksplicht is de inhoud van de koopovereenkomst van zeer groot belang.

Vergelijkbare zaken zijn op internet terug te vinden. Zie daarvoor de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 4 januari 2017 (ECLI:NL:RBAMS:2017:521) en de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland van 11 januari 2017 (ECLI:NL:RBMNE:2017:50). In beide zaken gaat het ook om de non-conformiteit bij de aankoop van een woning.

1.5.4 Formuleren van de oplossing van het geschil

Als partijen niet zelf tot een oplossing van het geschil kunnen komen, wordt de rechter ingeschakeld. De rechter zal dan op basis van de vorderingen en verweren een uitspraak doen, dus een oplossing voor het geschil geven. De vorderingen en verweren dienen dus goed te zijn geformuleerd. Om een aantal vragen van de rechter voor te zijn, is het handig om de zaak goed voor te bereiden en je te verplaatsen in de positie van de rechter. Ook het aanleveren van het juiste bewijs is cruciaal om de zaak in jouw voordeel te laten beslissen.

Uitspraak

In deze casus staan de non-conformiteit, de mededelingsplicht en de onderzoeksplicht centraal. Zoals eerder aangegeven is de invulling van deze begrippen afhankelijk van de situatie. Gezien de genoemde uitspraken zal de rechter de non-conformiteit invullen met de ouderdom en de prijs van de woning. Wat je mag verwachten van een woning bij verkoop wordt dus afhankelijk gesteld van de ouderdom en de prijs van de woning. De koper zal vanwege de ouderdom en de prijs rekening moeten houden met meteen te verrichten (achterstallig) onderhoud en aanpassing aan de eisen van de tijd, ook al was de noodzaak daartoe ten tijde van het sluiten van de koop niet direct zichtbaar.

Vervolgens komen de mededelingsplicht en de onderzoeksplicht aan bod. Uit de jurisprudentie blijkt dat het bewijs van deze verplichtingen doorslaggevend kan zijn. De kopers hebben in de uitspraken niet kunnen aantonen dat er genoeg onderzoek is gedaan, waardoor ze niet aan hun onderzoeksplicht hebben voldaan. Wel is er door de verkopers voldoende medegedeeld om tot een aankoop te kunnen overgaan. Dit in ogenschouw nemende zal waarschijnlijk in deze casus zo'n zelfde uitspraak volgen. Jochem en Anna hadden meer onderzoek moeten (laten) doen om zeker te kunnen zijn van wat ze kochten. Aan de mededelingsplicht van de verkoper heeft het niet gelegen (zie de genoemde artikelen van de koopovereenkomst).

De formulering van de oplossing van een geschil begint dus bij de wet en daarna wordt gebruikgemaakt van de jurisprudentie. In dit geschil is dat de uitwerking van de non-conformiteit van art. 7:17 BW, waarna de invulling

van de mededelings- en onderzoeksplicht volgt met behulp van de gegeven jurisprudentie.

TUSSENVRAAG 1.11

Bij graafwerkzaamheden in de binnenstad van Delft vindt een gemeentewerker een Romeins wapen. Hij neemt het wapen mee naar huis en verkoopt het een paar maanden later aan een lid van de vereniging 'De Detector Amateur', een vereniging voor metaaldetectie en amateurarcheologie. De gemeente komt erachter en besluit het Romeinse wapen terug te vorderen, omdat zij vindt dat zij voor de helft eigenaar is geworden van het wapen. Daarnaast is de grond waarin het wapen is gevonden van de gemeente Delft.

- a Benoem de hoofd- en bijzaken.
- b Welke rechtsbronnen zijn van toepassing?
- c Welke uitspraak zal de rechter doen op basis van de uitspraak van de rechtbank Utrecht van 5 februari 2003 (ECLI:NL:RBUTR:2003:AF4007)?

Samenvatting

In dit hoofdstuk wordt een algemene inleiding van het privaatrecht gegeven. Om de term privaatrecht te verklaren wordt zowel het begrip publiekrecht als het begrip privaatrecht gedefinieerd:

- Het publiekrecht is het recht dat geldt tussen de overheid en de burger.
- Het privaatrecht beschrijft hoe natuurlijke personen en rechtspersonen met elkaar moeten omgaan.

Natuurlijke personen en rechtspersonen kunnen alleen handelingen verrichten die onder het privaatrecht vallen. De overheid echter kan zowel privaatrechtelijke als publiekrechtelijke handelingen verrichten. Om te achterhalen of een handeling valt onder het publiekrecht of onder het privaatrecht is de relatie tussen de overheid en de burger van belang. Treedt de overheid op als burger/bedrijf of als overheidsinstelling?

Het privaatrecht kan op meerdere manieren worden ingedeeld. Een van die manieren is de onderverdeling in personen- en vermogensrecht:

- Het personenrecht is gericht op de persoon: de natuurlijke persoon en de rechtspersoon.
- Het vermogensrecht is gericht op het vermogen van de natuurlijke persoon en de rechtspersoon.

In het privaatrecht is een aantal beginselen en uitgangspunten te onderscheiden:

- **Contractsvrijheid:** eenieder is vrij om een overeenkomst al dan niet aan te gaan, te kiezen met welke wederpartij hij of zij handelt en wat de inhoud is van de overeenkomst.
- **Vormvrijheid:** het uitgangspunt is dat de overeenkomst geen speciale vorm heeft waarin de handelingen moeten worden verricht.
- **Pacta sunt servanda:** wat je bent overeengekomen moet je ook nakomen.

De rechtsbronnen die voor het privaatrecht worden gebruikt zijn:

- de wet (met name BW);
- jurisprudentie;

- gewoonterecht;
- verdragen (internationale afspraken).

Om een juridische casus te kunnen oplossen, is het noodzakelijk om de structuur van het BW te kennen en de opbouw van een wettekst. Het BW is ingedeeld in verschillende boeken, titels en afdelingen. Dit wordt de gelaagde structuur genoemd, van algemeen naar bijzonder. Binnen de afdelingen volgen de wetsartikelen met de wetteksten.

Via een stappenplan kan een juridische casus worden opgelost. Het begint met de casus, waarin een onderscheid wordt gemaakt in hoofd- en bijzaken. De volgende stap is de juridisering ervan. Daarna wordt gekeken naar de toepasselijke rechtsbronnen en wordt binnen deze rechtsbronnen geselecteerd wat toepasselijk is voor het oplossen van de casus. Dit leidt uiteindelijk tot de formulering van de oplossing van het geschil.

Eindvragen

1

- 1.1** Geef aan of de overheid in de volgende gevallen publiekrechtelijk of privaatrechtelijk handelt:
- a** Het aanstellen van een ambtenaar.
 - b** De uitspraak van een rechter.
 - c** Het afspreken dat een aannemer een verbouwing uitvoert in het stadhuis.
 - d** Een stopteken van een politieagent.
 - e** Het aankopen van grond voor de bouw van een speeltuin.
- 1.2**
- a** Petra stort per ongeluk twee keer haar contributie op de rekening van haar korfbalvereniging. Door welk soort feit/handeling is dit recht ontstaan? Motiveer het antwoord.
 - b** De achternicht van Ingeborg komt te overlijden en Ingeborg blijkt recht te hebben op een erfenis. Ingeborg is niet zeker of de baten de lasten overstijgen. Zij besluit uiteindelijk om de erfenis te aanvaarden. Door welk soort feit/handeling is dit recht ontstaan? Motiveer het antwoord.
- 1.3**
- a** Waar kun je de regels over een maatschap terugvinden?
 - b** Waar kun je de regels over appartementsrechten terugvinden?
 - c** Waar kun je de regels over je achternaam terugvinden?
- 1.4** In welk artikel van het EVRM is het recht op een eerlijk proces neergelegd?
- 1.5** De 16-jarige Werner koopt een scooter. Welke artikelen en/of boeken worden er achtereenvolgens gebruikt voor de koopovereenkomst?
- 1.6** Wat is het rechtsgevolg van art. 5:1 BW?
- 1.7** Leg uit wat er met de schakelbepaling van art. 6:216 BW wordt bedoeld.
- 1.8** Een vrouw bevindt zich op de kop van een aanlegsteiger als er een middelgrote schepershond in haar richting loopt. Zij schrikt daar zo van, dat zij aan boord van haar zeilboot springt en daarbij ongelukkig ten val komt. Als gevolg van haar val heeft zij een fractuur van de zevende rib en een contusie van de ribben vijf tot en met acht opgelopen. Er is nog geen sprake van een medische eindtoestand. Zij stelt de eigenaar van de hond aansprakelijk en komt uiteindelijk voor de rechter te staan.
- a** Zoek op www.rechtspraak.nl naar de betreffende uitspraak en geef het ECLI.
 - b** Wat is de uitspraak van de rechter in deze zaak?
 - c** Hoe kan deze zaak in de toekomst worden gebruikt voor een nieuwe zaak?

- 1.9** Sandrine koopt op 1 april via internet een paar schoenen. Nadat een aantal weken is verstreken heeft zij nog niets ontvangen. Zij plaatst nogmaals de bestelling omdat zij ervan uitgaat dat de eerste bestelling is mislukt. Deze bestelling wordt keurig binnen een paar dagen afgeleverd en ze betaalt de rekening. Na een aantal weken krijgt zij een betalingsherinnering van het paar schoenen dat op 1 april zou zijn besteld. Een mail met uitleg over de gang van zaken scheidt blijkbaar geen duidelijkheid, want de digitale schoenenwinkel stapt naar de rechter.
- a** Benoem de hoofd- en bijzaken.
 - b** Welke rechtsbronnen zijn van toepassing?
 - c** Welke uitspraak zal de rechter doen op basis van de uitspraak van de rechtbank Alkmaar van 16 november 2011 (ECLI:NL:RBALK:2011:BU6789)?